ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ.

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франака у злату.

Уређује: **ОДБОР**

Адреса: „Цетињски Вјесник" — Цетиње; Adresse: „Le Courrier de Cettigné" — Cettigné (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 7. **ЦЕТИЊЕ, 19. ЈУЛА 1908. ГОД.** **ГОДИНА I**

Цетиње. 19. јула

Од српских листова, који излазе изван граница Црне Горе и Србије, ми с правом можемо тражити бар толико, да се никад не огријеше о своју свету дужност и о интересе цјелокупнога Српства. Кад пишу о вишим националним питањима и дају своје мишљење о једној или другој слободној српској држави, они треба јако да пазе да не би прекорачили границу мудре обазривости.

Ни Србија, ни Црна Гора не траже, да српски листови изван њихових граница пјевају химне свакој појави, било у једној или у другој српској држави. Ми не тражимо, да се свака наша погрешка, којих може бити код нас као и свуда, огласи за врлину; ми не захтијевамо да се нехотична невјештина нашега државнога рада представља као извор свјетлости; ми не апелујемо ни на то, да се субјективност, очигледна и претјерана, испољи и ондје, гдје је потребна објективност.

Али, допустиће нам се, да можемо тражити више такта и обазривости, нарочито пак *љубави и добре воље,* кад се у ступцима српских листова ван граница наше земље, поведе ријеч о нама. Начин и тон, којим већина од тијех листова претреса наше унутрашње ствари, није ни *српски*, ни *словенски*. Из њега не провијава љубав, још мање добра воља и искрена жеља, да нам се помогне, ако нам је помоћ потребна. Ту се скрива тенденција, ниска и несриска, којој је узрок најприје у заблуди, а послије, пошто је пријешла у упорност, и у покварености. Није лијепо ни поштено, да ти листови убијају углед независној српској земљи, кад то, и без њих, могу радити наши заједнички народни непријатељи. Још је мање лијепо, кад ти листови своју љубав и пажњу према братској нам Србији засвједочавају грдњама и клеветама наспрам Црне Горе. Они мисле, да ће једној страни донијети више користи, ако другу страну буду ниже потискивали. Знамо ми врло добро, да томе наопакоме схватању није узрок само у покварености и неродољубљу редактора тих жалосних српских листова. Познато је нама, да је њихова несавјесност и њихова велика растегљивост појимања правога српског родољубља експлоатисана и купљена за сврхе, које немају ништа заједничко с општим српским интересима. Па ипак, кад су већ изложени таквоме искушењу, дужност би била редактора поменутих листова, да свакоме, дошао он с једне или друге стране с покушајем, да обешчасти њихову савјест на штету једне или друге стране, а на општу српску срамоту, узвикну: к себи руке ђевере! Они не би требали и не би смјели да тргују између Србије и Црне, јер им једна и друга треба да буду подједнако драге.

У колико су криви они, који због сиромаштва лако могу поклизнути, у толико су девет пута више криви они, који своја богата материјална средства употребљују, да кваре и деморализирају и да по српскијем земљама сију раздор. Ми хоћемо да будемо толерантни, те радо признајемо, да је ономе, коме је Бог дао више материјалне моћи, дужност, да помаже прекограничну браћу, али, нека се ово добро запамти, само тако: *да та помоћ не буде наперена против друге српске земље, да шљедствено и против заједничких српских интереса*!

Ове напомене ми ћемо завршити и рећи још то: да српски листови изван Србије и Црне Горе треба да знају, да нама неће ни најмање угодити, ако нас буду славили и у исто вријеме Србију унижавали, нити ће моћи интересима Србије угодити, ако Србију буду славили, а нас у исто вријеме унижавали. Ако не могу своје држање подесити тако, да се не огријеше у исто вријеме о једну славећи другу страну, боље је да ћуте, јер ће бити мања штета за општу ствар.

О држању извјесних листова у Србији рећи ћемо само толико, да ми никад нећемо наићи на пут, којим они иду, и да то код нас никада неће допустити ни наш владалац, ма и сам устав погазио. Код нас се никада неће чути за српскога владаоца ријечи, какве су се чуле на сред Биограда за нашега; код нас се никада неће писати о Србији и њеним светињама онако, како се у Србији пише о Црној Гори и њеним светињама, јер код нас нико и не помишља, нити би ко допустио, да се закон о штампи, који је и у нас слободан, претвори у бусију, иза које ће се гађати отровним стријелама у једног или другога српскога владаоца и у срце интереса једне или друге српске земље. Братска нам Србија прошла је кроз многе заблуде, па се надамо, да ће проћи и кроз ту.

Пошљедњи лијек

Више од два стољећа око Босфора се купе европски љекари. Долазили су звани, много чешће незвани. Лијечење се обично свршавало на корист љекара, а на штету лијеченога. Сваки већи консилијум љекарски завршио би се ампутацијом којега дијела великога Османовог царства. Одсјечена је Србија, па Бугарска, Босна и Херцеговина, Крит, Мисир. Отпадаху редом руке и ноге. Или су криви лијекови љекара, или је крив болесник, још се није могло утврдити. — Биће да је обадвоје. — Послије руку и ногу дође ред и на труп, и сад је отпочело испитивање и болесногa стања саме главе. До сад се ампутирало и лијечило споља разним фластерима, сад се прибјегло и средствима унутрашње медицине. Констатована је тешка болест: туберкулоза. За њу још ни један медицински геније није пронашао добар лијек. Незлобиви љекари одлучише, да се послуже лијеком, који се данас при лијечењу турбекулозе највише употребљује. Име му је креозот. Наступ је дошао послије састанка у Ревалу, спасење постаде неодложно, и пошто се већ нема шта ампутирати осим Мађедоније и Цариграда, т. ј. срца и главе, ријешено би, да се у унутрашњи организам царства сасе нови лијек: Устав!

На што је спало велико царство, некад тако силно и славно! На које ли гране склизну моћ и величина онијех, који су бичем витлали од Индуса, Багдада и Палестине до Карната и Виндобоне, „царствујушчег града"! Како ли потамње и сјај господства убојника са знамењем пророкова барјака! Пријетили су некад цијелој Европи, хтјели су коње да напоје на њемачкој Рајни и да им даду зоби пред олтаром св. Петра у Риму. А данас дошли су до тога, да се уставом лијече од унутрашње болести и бране од навала споља. Дочекали су, да својим очима виде остваривање пророштва нашега народног пјевача, који им је још прије сто година уз гусле пјевао:

Турци људи, аге и везири,
Ај ваше ће пропанути царство!
Хајт б'јесни жељеће мегдана,
Ал' Турака више бити неће...

Кад је 1876. год. по Балкану пуцала пушка за крст и слободу и кад је Бијели Цар са сјевера позвао под ратни барјак милијоне Руса да притеку у помоћ браћи на Истоку, у Цариграду би прокламован устав. Турској је тада предстојала или велика ампутација, или коначна страшна пропаст. Устав је имао да буде нека врста спасења од љуте болке споља. Мислило се, да се каже Европи: није ти потребно да тражиш реформе, кад ми дајемо нешто више од њих: устав. Исто стање као да је и данас. Опет Европа тражи реформе, и послије састанка у Ревалу, изгледа, да је консилијум закључио ампутацију Мађедоније, коју треба избјећи уставом. Тај нови лијек за спасење Турске има два задатка: да спријечи ампутацију трупа и излијечи унутрашње болесно стање, које је на сваки начин сада теже, но што је било 1876. године. Један мач у исти мах ваља да одсијече двије главе аждаје нових погибељи. Какав ће бити успјех, тешко је пресказати; али, пошто је болест позната, могло би се донекле утврдити њено даље развијање и крај.

Устав је за Турску нови лијек од опасности унутрашње и спољашње. Он ће нездраво стање продужити, али је велика сумња, да ли ће га радикално излијечити. То је доза креозота, да би грудоболни за дан два лакше могао дахнути и посркати мало чистога ваздуха. Тиме се терет олакшава, али и не скида. Устав је нова роба за потомке старих Османлија, која тешко да ће икада моћи замијенити чалму. Свака институција није за сваки народ, сваки опанак није за свачију ногу. Народ, у коме је између интелигенције и простога становништва велики јаз, у коме је између највиших и најнижих слојева друштва непрегледна даљина као од неба до земље, и у коме је појединац навикао да заповиједа и да за општу ствар приноси жртве само онда, кад падиша развије црвени пророков барјак, — такав ће се народ тешко и веома споро навикнути на нове институције, које немају ништа заједничко са његовим схватањима и осјећањима. Први турски парламенат, ако почне радити у духу уставних начела — а то је још једнако потребно наглашавати — може да буде за Турску извор изненађења и свакојаких чуда. Младотурци, као вође напредне струје, тежиће за тијем, да у првоме парламенту воде пресудну ријеч. Они ће жељети да буду господари ситуације. Тако бива свуда у свијету послије крупних политичких промјена. Млађи ће бездушно потиснути старије. Силу ће сузбијати силом као оно и француски револуционари. Први турски парламенат лако може да се изврне у конвент и суд, у коме ће се судити Старотурцима и „џелатима народне слободе." Неће нови људи имати обзира ни према коме. Ударће они на све стране, без система и обзира. Светиће се својим противницима, представницима бившега режима. Увјераваће народ о невиности својих побуда и о честитости својих намјера, те ће, да би противнике више компромитовали, тражити, да се преврћу стари рачуни. Тек ту никад неће бити краја. Насрнуће можда и на Јилдиз, тада у толико прије, што ће се уставом осјећати окуражени. Неће поштедити ни Султана, кога ни сад не штеде. Купиће се незадовољници, Јилдиз ће се љутити, народ ће бити свједок свађе, распаљена ће бити у њему освета према онима, који буду вријеђали представнике највише власти, и кад мјера преврши стрељење, војска и проста свјетина удариће на парламенат и реформаторе. Од такта Младотурака зависи, да тога не буде. А како се може претпоставити, да ће имати такта, кад се зна, да се мало те не свуда у свијету нови политички преображај редовно окретао против живота онога, чијом је вољом, милошћу и увиђавношћу био извршен. Нека се још покољу и Турци међусобно, па ето Европи новога претекста за оно, што јој се уставом хтјело ишчупати из руку.

Како ће се Султан Абдул Хамид II умјети наћи у таквоме положају? Да ли ће његова позната вјештина и способност спасти Турску и од такве опасности? Да ли ће бити срећне руке и ту, као и у многим ранијим пословима? Да ли ће знати удесити, да устав не буде нож, који је дао дјеци, да га послије окрену против њега и себе? Велика је његова довитљивост, чувена је његова радљивост, призната је његова дипломатска рутина, али је огромна и опасност, у коју је ставио себе и царство, лативши се ради спасења, можда не само по својој иницијативи, пошљедњега лијека — устава. Догађаји ће показати, ко ће имати право. Вријеме ће утврдити, да ли ће устав за турско царство бити ко-

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

рисан, или фаталан, и да ли ће Млада Турска, у доба владавине Младотурака, под уставом умјети сачувати трун и главу, коју је више од тридесет година Абдул Хамид II. тако вјешто и упорно бранио и без устава. Желјети је, да најмлађе чело Султаново устав, не превари паде много искушаваного оца, који и онако има доста брига и данонoћнога рада, да правовјерима сачува остатке царства на земљишту Европе.

У одбрану Црне Горе

Уследи чешки лист „Narodni Listy" овог је устао у одбрану Црне Горе. Овај орган младочешке странке донио је чланак, поводом писања „Слога", органа чешких реалиста, који ми доносимо да се види како се о Првој Гори пише. Он каже:

Као и остали чешки листови, пајачно и се Час за словенску солидарност приликом словенског конгреса у Прагу: само што је изводи врло рђаво, јер је схваћа на свој начин и потпирива мржњу противу оних словенских земаља, које су се не допадају, па што не схваћају слободу онако као он. Исто је тако мржње противу Црне Горе и њеног владара, можда с тога, што су се чини да су сувише милитаристички. Ипак не ће, сигурно, порицати значај мирне цивилизације, али оној цивилизацији опет могуће да се брани противу оружане руке. Сами стари Римљани, чија нам је цивилизација остала као драгоцјени иметак говорили су Inter arma silent musae. А Црна Гора налази се у приликама у којима је неопходно потребно стојати увијек на оружној стражи. Па опет поред све мржње према некоме потребно је да се буде справедлив. При посљедњем словенском конгресу стално се тврдило, да су Словени праведни и пастирски спрах непријатеља и да не треба да се иако боји нахова уједињења на справедливост подржана. Час упражњава већ от давно времена овај смисао за справедливост пастирах Немаца, често путе чак и на штету самијех Чеха, зашто неће да одржи бар исту справедливост пастирах неких Словена? Тешко се жуванма да Исклаке у Русији, које се жале на политички притисак, али при томе неће да Црној Гори да право да се и она може жалити што су хтјели да у њој проузрокују крвопролиће и атентате с бомбама. На овај начин сноша Час справедливост. Ко хоће да се сматра да је праведан, нема права да пребацује Црној Гори због неких жалба на оно што је противу ње било предузето; напротив је дужност Словена дијелити са Црном Гором пјевање огорчење, стишавати га и дјелствовањем на Београд допринијети, да се набораве погрешке у прошлости и приносити искреном измирењу.

Што се тиче клевете, да су бомбе направљене од стране цетињске владе и донесене неким агентима, то ниј клевета само смијешна, него, по свршетку цетињског процеса, и злонамјерна. Остављамо по страну не каже Гарошића, о коме непријатеља Црне Горе тврде, да је од стране владе ово подмиљен, узимамо у обзир само исказе људи, који су потворно непријатеља режиму у Црној Гори, родитеља окривљеника, завјереника из Београда, и нико неће посумњати, да су бомбе упућене из Београда и да су их тамо подјелили баш завјеренци из Црне Горе. То је доказано и писмима Дакића и Божовића и др. завјереника из Београда, која су ухваћена код бака који су их донијели. Да се може рећи, да је све то клада удешена, морало би се предпоставити да су се баба и завјеренци договорили међусобно, о тој вожњи, изјављујући своје обоје окривљену и да је циљ баш само да компромитују неке личности из Београда, које су се противиле предаји бака завјеренцима, па их је тражила цетињска влада и која добијају пријеђ код извјесних београдских кругова. Ко би овако мислио, морао би држати и то да су цетињски агенти и они, који стоје иза у јавном двору са Бајом Пендоровићем. Тако је баш Божовић, завјереник и брат Јована Божовића главног завјереника, са Дакићем и Божовићем у Београду, приказао, да му је Дакић у Котору рекао да обавјести неке опозиције о доласку бомба, и приједио, да ће сам произвести у Црној Гори катастрофу ако та не пођу. Овај исказ је нарекао, али кад је ухваћено писмо, које је на сумњиву писао, као што је и сам признао, и у коме обећава да ће све своје исказе доказивање опорећи, признао је поново, да та је збиља Дакићев писмено у ту сврху. Бив. I. Јанићијевић, такође завјереник, који учи у Београду, био је у Првој Гори ухваћен кад је донио од Божовића и др. писма, у којима је план атентата био дијелимично означен. Он је сам признао, да је та писма добио од Божовића и тврдио је, да му је њихова садржина била непозната. Други опет младић исто тако револуционарног духа, чиновник царинарнице београдске (Буро Војводић) био је ухваћен у Првој Гори... Он се бранио сами тајем, да је бомбе нијесу његова својина, и да их је његов пријатељ (Божовић) сакрио у Инђији и да их је изнијетио Бајо Пендоровић донио до тога мјеста, тако да се чини, да их је сам донио у Инђију само зато, да превари аустријске финансијске стражаре и послије их је предао њима. Ухваћено је било и писмо официра из Србије Вукотића, које је брату на Цетиње писао, у којему и говори о потреби, да се Бјела сврше, а о пота официра примају у двору и даје му се хиљаду динара са обећањем, да ће му се и на даље давати.

Неће се у ономе жалосном догађају и даље да сумњати, него сва та подмирила саме на главни полемикоа са Часом... Радије ћемо остајати да се залијече раде, које је ова афера задала Југо-Словенима. Час се труди да се противу Цетиња користи афером Пастићевом и говори о неким састанцима у Сарајеву, који су била прошле године, хотећи саме да докаже да је у то прије био комплот осмишљен лицем званичне Црне Горе. Пастиће, као што је истакао и у своме спредоњастиу, није потребно било да се у то времене дотиче са Црном Гором о узроцима оптужбе, пошто је све оно што је нарекао пред судом већ у прољеће непосредно послије свог одласка из Београда, кад се у свиђи растао са свима својим недавним непријатељима, који су говорили о неопходној потреби да се сакаже Бјела приморска, исказао што је исто пише... а официру Божовићу, који је био упућен у Земуну... Доказ, да је Пастић говорио оно исказ, а не тек послије тога, пружају телеграми, које је Јовићевић слао на Цетиње, о чему се може увјерити свако на телеграфима у Земуну и на Цетињу...

У осталом процес пише своју своју на исказима Пастића, него на прилици окривљених, које је у много изгубио карактер завјере, јер су окривљени доказали да је завјера имала свој темељ на Цетињу и та прављање је само откривање учешће извјесних личности из Београда, а баш овај дио исказа Пастићевих, који су компромитовала извјесне личности, нијесу у оптужби нигдје помињани...

Чланак се завршава расправљањем о томе, да ли је Борђе Пастић шпијун или није и у велико се нему може вјеровати, и долази се до закључка: да Пастић није могао бити аустриски шпијун док је пешао у Србији, јер по би, као такав, заштитио од милостиње, која му се у Србији чинила, па је могао бити шпијун доцније, јер би покушај извјешћа Фонера са њиме уредно плодом, као шпијун би би радио посредниче српскијех личности у Босни и Херцеговини и они би то искусили; међутим њима није било лаште, јер их он није одао, те и нијесу били казнени.

Хроника

Питнерови изкухари, „Народови" дунаци — Црна Гора на Марсу — Милост послије изгубљене злочина.

Страх од г. Питнера. У Мостару постоји окружни предстојник, који се зове г. Питнер. У Мостару постоји, као кажу и српски лист, који се зове „Народ". Њих двоје се одлично познају. Herr Питнер умиње да прозре и у пријева људи око „Народа", а они знају тачно бројеве његових потаника. Питнеру „Народ" није потребан, али му ипак не прија; „Народу" је Питнер веома потребан, и зато му је непријатан. Питнер позвати шафиниће варошке рукодјелце, зад, као предстојник власти, говори са „Народом", а овај пред Питнером сасвим ћутиму, јер та је од њега много страх. И, тако се они наћутају: Питнер замахне капцијом, „Народови" се дунаци погну и изађу. „Народ" загреми гласом оптужбе против Црне Горе, Питнер се задовољан насмијеши. Осмијех његов раскрави лед око дунаčких срдаца „Народових" редактора, те они, као и сви неваштани људи, у мјесто пруженога прста пружаму пијелу руку. Тако су и овијех дана намислили да нападну нешто о Бањалуци и пресуди војничкога суда. Питнер гриже руку, удари „Народ" по образу, и он запјевка нову пјесму: осуда војнога суда у Бањалуци је праведна, заснована је на закону, завјера је постојала, али је та изданичка акција ограничена на ужи круг, јер у Босни и Херцеговини нијесу и не помишља на оно, што су били намислили осуђени у Бањалуци! Да богме, то није Црна Гора, то није Краљ Никола, то није црногорска „реакција," то није „измишљена" завјера, то је Питнерова рука, од које се дунаčко срце „Народових" дунака следи од страха.

Зналац земље, који у њој никад није био. Бивши уредник „Словенскога Југа", а садашњи питомац српске владе у Бриселу, Љубо Јовановић, расписао се о Црној Гори и приликама у њој као какав залудни путник о тихоокеанском острву Хонолулу. Пише са гаквим непознавањем Црне Горе, да његово писање не може имати никакве вриједности. Вели, да Црна Гора нема путева, ни више од 60 школа, да се у нашој Богословији спремају нерјанци, и у Институту Царске Марије на Цетињу учи само православном посту и молитви! Колико тај „Југословенин" познаје Црну Гору, очекивали смо, да ће рећи, да је Ловћен вулкан и да је Скадарско језеро обично сомовима као што је он. Да би његов опис Црне Горе био тачнији, могао је рећи, да је наша отаџбина на Марсу, због чега је г. Пашић, и поред наиболе воље и великога свога патриотизма, није хтјо везати трансбалканском желјезницом са Србијом.

Удијелили милост. Напољетку су се смиловали и подјелили милост Његовом Краљ. Високочанству Кнезу Господару. То су учинили они, који су на Цетиње послали бомбе. Сад су се смиловали и шиоу у своме биоградском органима, да не гриже више Господареву главу, „нити су жедни Његове крви" (то су њихове ријечи). Да, тако је, пошто нисте успјели, да лагумисте Господарев Двор, сад сте милостиви и великодушни! Можда нете у вашој великодушности поћи и даље те ћемо само кроз који дан прочитати у којем вашем листу, како оно прије биле бомбе, што сте их послали, по крајње, да би сте ипак сиротиње опљачкали, пошто знате, да нема мало знача [illegible] или не знача зла.

Младотурски покрет

Познато је свима, да уставни покрет у Турској покренула младотурска странка, која, истина, није организована, али је освајала с дана у дан терен, тако, да је у посљедње времене толико успјела, да изнуђује оне слободе и права, за која је ратовала, врло брзо и без икаквих жртава.

Како је овај уставни покрет у Турској од врло великог значаја, то о њему и доносимо ове појединости:

Зашто су се побунили

На младотурски покрет, који датира још од 1875. г., није обраћана велика пажња како у земљи, тако и ван ње, а још мање му се продавао какав значај. Све што се противу истакнутијех људи из тога покрета предузимано то је, што су гонили и што им је био онемогућен опстанак у земљи. Он се поглавито штитио преко људи, који су се школовали из страни и који су, долазећи у земљу, настојали да за ону идеју придобију и друге. Па и тако је овај покрет био и без организације и без воће и без ближе одређених циљева и тако је био доста неодређен он је освајао терена.

Послиједњи догађаји у Пенсу и тешко су у Турској узбунили духове [illegible] ма мора и прекидати овај уставни покрет, који је у високој мјери захватио чак и официре, да су се они стали [illegible] чело тога покрета.

Почетак буне

Прво су се почели [illegible] се налазе на периферији [illegible] царине, а по томе се покрет све више ширио, док је обухватио цијелу Ст. Србију и Македонију. У Солуну [illegible] су били су побуњенички [illegible] Ј. [illegible] чарма и војском хватали [illegible] пјесу злостављали [illegible] Арнаути, [illegible] остали грађанство. Мирне [illegible] ропо у брзо су [illegible] Трговине и радње су [illegible] вале рад, крај улице [illegible] официре, по улицама [illegible] и пјевали, а по кафанама [illegible] бодоумни говори.

Официри, који су [illegible] страна, из побуњеничких мјеста говорили су много.

Јављало се:

Војска се побунила и побуњеници су постали господари ситуације. Досадашњи командант дивизије збачен је, а побуњена војска изабрала је другог. Валија је изјавио да одобрава покрет младотурака и да му се придружује. Војска је заузела сва државна надлештва. Војничке страже заузеле су цијелу варош.

Ја сам је слиједовао у извјештају увијек да је овај или онај пао или онај виши официр рањен или убијен.

Побуњеници нијесу хтјели ни да воде преговоре са другима, него или са Султаном или Хилми пашом. Они су обично јављали, да ће настављати свој рад у започетом правцу све до тог им се жеље не задовоље, а када су слали извјештај да су кога старешину смакли, потврђивали су, да су они сами бољег изабрали. Мајор Нијазим, вођа одметника из Охрида, имао је толико смјелости, да је Царграду јављао о побуни и стављао захтјев до кад треба да се задовоље побуњеници, јер иначе, пријетио је, започ ће праву револуцију.

Побуна се шири

За официрима и војском пошло је и грађанство, а особито Турци са села.

Одмах је отворен велики магацин и свима је раздијељено оружје и муниција.

Вође побуњеника обилазе мјеста, држе говоре и агитују сасвим слободно за свој покрет, не прећутајући ни мало ни од чега. Њих није чак ни то плашило, што се, по наредби из Цариграда почела војска у Битољу купити. Напротив, они су отворено говорили: „И боље да се купе. Што бисмо се ми мучили, да их доводимо када се они сами труде да што више приберу побуњеника!" Из тога се види да су као сигурно рачунали на пијелу војску, па, чак, и за ону, на коју су се власти требали да ослањају!...

Побуњеници су се били концентрисали у Охриду и околини. На челу се налази мајор Нијазим, а крај њега су: Јанвер беј, Нури беј, Еладин беј, Хасан беј и др. Ови побуњеницима издају наредбе као из каквог ратног логора. Они су узели чак и неке приватнице, по хоћа врше потребне набавке, а те им приватнице чак и саме државне власти признају!... Они су образовали и нарочите судове и позивају и [illegible] све. Укратко: постали су господари ситуације.

И Арнаути прилазе

Младотурски покрет нарочито је добио велику важност када су му стали прилазити Арнаути. Пристали су прво арнаутски официри, а за тим цијели народ, солидарећи се потпуно са захтјевима младотурака.

Када се зна, да су Арнаути у Турској до сада уживали нарочите привилегије и да њима намање иде у прилог овај уставни покрет, сваком ће изненађује ова побуна, јер је необјашњива, али је тачно, да су се они потпуно заузели да овај покрет што више помогну.

И у колико је глас о прилажењу Арнаута младотурском покрету изазвао запрепашћење у Цариграду, у толико је међу побуњеницима изазвао одушевљење да су према старјешинама и властима постали потпуно необазриви.

Ваљало је само читати што у оним прогласима пише; ваљало је само чути шта се говори!... Ни сам Султан се није штедио, по су и њега изнијетим нападали и окрајавали...

Цариград и побуњеници

У почетку се у Цариграду није придавао велики значај побунама у унутрашњости, али како се почела око побуњених официра стално да окупља и војска, из Цариграда су стали да издају наредбе у почетку мјесним властима, да побуњенике хватају и затварају, али када су видјели, да су тамошње власти немоћне и да се помоћу њих ништа не може, наређено је, да се [illegible] из Мале Азије прикупља. Али ни са овим војском нијесу биле прилике, јер су се и они стали да буне. Истина, војска она није смјела отворено да се буни, али је [illegible] [illegible] [illegible]

њиже да се прикупљају и да се и сами оружају.

У Дибру су побуњеници хришћанима раздијелили оружје и узели их к себи, а тако је учињено и у осталим крајевима.

Побуњеници су према хришћанима поступали врло пријатељски и на многим мјестима су их примали на своје зборове, које су држали махом по џамијама.

Манифестације

У корист устава манифестовало се на све стране. У Солуну, Битољу, Охриду, Скопљу, Велесу, Штипу и др. мјестима усташи иду кроз улице и манифестују. Говорници држе патрене говоре, не штеде ни самог Султана и тумаче младотурски програм и њихове тежње. Народ их поздрављa, одушевљава се њима и прилази им.

Усташи из Охрида и Ресне упали су у Битољ и узели власт у своје руке, прокламовали су устав и страним заступницима саопштили прокламовање устава.

Пред окупљеним народом у свима мјестима кајмакани са официрима прокламовали су уставност, слободу, једнакост и братство за све турске подаике без разлике вјере и народности...

Нови велики везир

Реконструкција министарства извршенаје изненадно. Сам велики везир Ферид паша о томе није ништа знао. До подне је радио своје послове и не сањајући шта ће по подне бити.

По подне је објављено, да је за великог везира постављен Саид паша, за шеик ул-ислама Мехемед Џемеладин ефендија, за министра без портфеља Бамил паша, бив. велики везир, а за министра војног маршал Омер Ружди паша, шеф генералштаба.

Постављање новог великог везира изазвало је силно изненађење, али уједно и велику радост, јер је Саид паша био један од оних, сада у животу ријетких, посланика прве скупштине.

Одлазак његов у двор поздрављен је од стране народа силним овацијама.

Пошто је у Порти објављено његово именовање, Саид је отишао Султану на саслушање, заједно са новопостављеним министрима.

Прокламовање устава

Нови везир је постављен 9. ов. м. у вече, а 11. је већ извршено прокламовање устава од 1876. г. Прокламовање је у Цариграду извршено по уобичајеном церемонијалу.

О дариваању устава извјештене су и све политичке власти у земљи, те је глас о томе примљен силним весељем.

У Солуну, Скопљу, Битољу, Охриду и др. мјестима су чињене бурне овације и манифестације у част устава, те је било неописано весеље, које на многим мјестима још и сада траје.

То је весеље у толико појачано, што је уједно извршено помиловање свију политичких криваца, међу којима има и доста Срба.

Чиновници су почели да полажу заклетву на нови устав, а властима су издате наредбе ради припрема за посланике, јер ће се Скупштина састати у Цариграду у новембру.

Српство

Српска агенција у Солуну. Почетком овог мјесеца отворена је у Солуну српска трговачка агенција, која ће радити на томе, да припомаже развијању трговинских веза и настојавати, да продукти из Србије пролазе у Турској, док ће из Турске одабирати продукте за Србију.

Фонд за пострадале. Српска црквена општина у Бечу, која врло лијепо напредује, установила је сада фонд за пострадале. Када овај фонд буде располагао са 10,000 круна, он ће служити за издавање помоћи пострадалим и немоћним својим општинарима.

Извоз стоке из Србије. Из Србије се почела у велико да извози стока на стране пијаце и како је још неутворено стање између Србије и Аустрије, стока се сад извози у Александрију.

Сазив резерве. У Србији је сазвана резервна војска, први и други позив, ради љетње обуке. Ова ће обука трајати све до 15. октобра.

Бачки излет. Београдски матуранти за пријеме школског одмора приредили су излете. Један дио путовао је Цариград, Солун и Свету Гору, а други дио је обишао Босну, Херцеговину и Далмацију. Са овога пута они ће своје утиске штампати.

Монашке школе у Србији. Од прије краћег времена постоји у Србији монашка школа, у коју се ученици спремају за монахе. Та је школа била у Раковици, па је доцније из овога манастира пренесена у манастир Раваницу, али ће се почетком ове школске године поново пренијети у манастир Раковицу, крај Београда, да би их могли обучавати и професори богословије.

Аутомобили у Србији. Недалеко од Београда налази се мјесто Раковица, у коме се налазе љетњиковци и читава колонија. Сада се ради на томе, да се образује нарочито акционарско друштво, које ће извршити набавку аутомобила ради саобраћаја између Београда и Раковице и поред жељезничког саобраћаја, који је учестан, јер се Раковица налази на главној жељезничкој прузи Београд—Ниш.

Словенство

Хрватски Сабор. Како се поговара, на јесен се мисли да сазове хрватско-славонски сабор ради претреса државног прорачуна. У случају, да коалиција не хтједне да приступи претресу прорачуна, те би се наредили нови избори. Сабор ће се сазвати по свој прилици у октобру.

Пут руског цара. У пошљедње вријеме објављено је како ће још овог љета руски цар походити Италију, али се та вијест сада побија и тврди се како руски цар ове године неће путовати нигдје у иностранство.

Руси и Пољаци. Између Руса и Пољака, који се нијесу могли очима гледати, није дошло само до помирења, него је међу њима настало и братимљење. Њихово измирење било је у Прагу на свесловенском конгресу, а када су се разилазили кућама Руси су увратили у Краково, гдје су им Пољаци приредили банкет, на коме је узео учешћа цвијет пољске интелигенције. Том приликом пало је неколико одушевљених здравица, из којих се види, да обије стране поиме важност ове заједнице и да су дубоко увјерени, да је потреба да се све преда забораву и да се гледају будући интереси, који у многом зависе од заједничког рада.

Новинарски конгрес. У Русији су њихови новинари држали свој конгрес. То је први пут да се руски новинари састају послије пуних седам година. Па ни овога пута нијесу били сви. Били су многи одсутни, а нарочито они или Петрограда. Конгрес је решавао о многим стварима, као: о реорганизацији друштва, о суду части и правима пишчевим.

Јубилеј Л. Тостоја. У Русији се још сада чине припреме за 28. августа прослави осамдесетогодишњице сведоџ руског писца грофа Лава Толстоја. У овој прослави руски новинари узеће видна учешћа. Они су ријешили, да сва новине тога дана донесу чланак о Толстоју, да се у земљи држе конференције, на којима ће се говорити о идејама и дјелима великог мислиоца, као и да се поново предаду јавности сви чланци свију оних угледних писаца, који су писали о Толстоју.

Спроведени на осуду. Осуђени војним судом у Бања Луци због чланка „Барут мирише" спроведени су на издржавање осуде и то: чланови редакционог одбора листа „Отаџбине": Билбија, Поповић, Михаиловић, Томић, Миљевић, Угреновић и слагач Марковић у Арад, слагач Јанковић у Пешту, а пон Прокопић и Драгомир Јанковић у Олмиц. Они су кажњени сви на тешку тамницу од 9—1 године.

Устав у Турској

Од како је проглашено уставно стање у Турској, много се пише и о уставности, које је била 1876. г. заведена, али која је била врло кратка вијека. Нарочито се удара гласом на то, да је ранији устав повраћен у живот сада пошто се тако нарочито жељело. Да би се видјело какав је то устав и у чему се он састоји доносимо га у изводу. Он, у главним цртама, садржи:

Држава

Отоманска царевина је цјелина; султан је врховни калифа муслимански и владар свију отоманских поданика; није никоме одговоран и његова је личност неповредљива; ужива сва права као и уставни владаоци на западу. Сви држављани без разлике називају се отоманци; лична слобода је неповредљива и зајемчена законима. Ислам је државна вјероисповијест; али је зајемчена слобода свију вјероисповијести; у уставу нема таквих установа, које би давале државни теократски карактер.

Грађанска права

Слободна штампа; право удруживања право сваког држављана, да шаље молбенице и сенату и посланичкој кући; слободна настава; сви су пред законом једнаки; имају једнака права и једнаке дужности према држави; без обзира на вероисповијест могу бити јагни чиновници; подједнако сношење пореза; зајемчено је право имовине; кућно је право неповредљиво, свак има права тражити заштиту код редовних судова.

Министри и чиновници

Министарски савјет ради под предсједништвом великог везира; сваки министар је одговоран за ствари свога ресора; посланичка камара може захтјевати, да се министри ставе под оптужбу; над министрима суди нарочити суд; ако посланичка камара у важном питању заузме становиште противном становишту министарског савјета, султан именује другу владу или распушта сабор; министри су присутни на сједницама камаре, могу говорити и посланици могу их интерпелисати. Јавни чиновници, који се законито именују, без законита разлога не могу су отпустити; чиновници одговарају за своја дјела; кад раде против закона, ма и на изричну заповијест својих претпостављених.

Народна Скупштина

Отоманска народна скупштина састоји се из двије камаре: сената и посланичке камаре; састаје се сваке године 1. новембра; скупштинско засједање траје 4 мјесеца. Султан на почетку сваког засједања шаље своју поруку скупштини; чланови обије камаре слободно гласају и слободно изјављују своје мишљење; упутства бирача не везују посланика; законске предлоге у првом реду подноси министарство, а могу и камаре; законске предлоге усваја најприје посланичка камара, па сенат, а за тим их султан санкционише. Чланове сената именује султан. Чланови посланичке камаре се бирају; на 100 хиљада становника долази по један посланик. Избор се обавља тајним гласањем; јавни чиновници не могу бити посланици; опћи скупштински избори обављају се сваке 4 године; бивши посланици могу се поново бирати; ако скупштину распусте, нарећују се опћи избори; нова скупштина има се састати за 6 мјесеци од распуштања. Сједнице посланичке камаре су јавне; за вријеме скупштинског засједања посланици се само дозволом камаре могу затворити или ставити пред суд. Закони се изгласавају по чланцима, а државни рачун по главама.

Државно уређење

Судије се не могу крећати са својих мјеста. Судске расправе су јавне. Слободна одбрана; пресуде се могу обнародовати; у рад судова не смије се нико мијешати; дјелокруг судова ће се тачно одредити. Не могу се образовати изванредни судови и одбори. Врховни судбени сто, који ће судити министрима, судцима, и оним, који су оптужени због увреде величанства и велеиздаје, образује се из виших судских и административних званичника. Само путем закона може се одредити и прикупљати пореза. Државни прорачун одређује се на почетку сваког скупштинског засједања само за једну годину; завршни рачун у облику закона поднесе се пред камару. Рачунарски сто подноси свој извјештај камари сваке године, а султану сваке године четврти о финансијском стању. Чланови рачунског стола не могу се грећати са својих мјеста; отпуштају се само по одлуци посланичке камаре.

Покрајинска администрација постављена је на основи најшире децентрализације; изабрани покрајински сенати отправљају покрајинске послове и воде надзор над њима; сваки кантон има по једно званично тијело, чије чланове бирају опћине ради отправљања општинских ствари. Опћинама управљају изабрани муниципални сенати.

Основна настава је обавезна.

Предлог за промјену устава може поднијети само влада или која од камара. Устав се мијења, кад то закључе обије камаре са двије трећине гласова, а тај устав санкционише султан.

Ето, то је оно што је толику буру изазвало у цијелој Европи, која од великог изненађења још не може да се повратити к себи због изненадне уставности у Турској.

Наши Записи

Србија и Црна Гора

Поздрављајући долазак нове владе у Србији, неки листови, изражујући шта очекују од ове владе, наводе још: „Тражимо од ње да измири Србију са братском Црном Гором и да успостави прекинуте пријатељске односе. У данашње доба, кад Србија мора и од непријатеља, а камоли од довјерог сусједа, ако га има, да гради пријатеље, не само да није на одмет, пријатељство једне братске земље, него је оно баш насушна потреба, која се мора што прије задовољити".

ПРОСВЈЕТА

Словенски учитељи у Прагу. У Прагу ће 27. о. м. бити конгрес свију словенских учитеља, који ће трајати до 1. августа. На овоме ће конгресу узети учешћа Срби, Чеси, Руси, Пољаци и Словенци.

Српске школе у Битољу. Крај основне школе. Срби у Битољу имају још гимназију са интернатом, као год и домаћу радничку школу, која је такође са пенсионом. Обије школе почињу рад 10. септембра и у њима се уче српска дјеца.

Нова школа у Босни. У Босни се крај Босанског Шамца, у селу Црквини, отвара нова српска школа, ради чега је српска општина у том мјесту почела да зида нову зграду за ту своју школу.

Поглед по свијету

Балкански комитет

У Лондону постоји друштво, састављено из врло угледних личности енглеских, под називом балкански комитет. Тај комитет ставио је себи у задатак да води рачуна у балканским стварима и да својим радом што више допринесе народима на Балкану. Као приватна установа, он је ријечју и дјелом дјеловао онако како је знао и умио и о томе његовом дјеловању нема се шта ружно рећи. Балканским комитетом ако нијесу сви балкански народи добили, ипак су многи од њега користи вијали ако икако, а оно бар морално. Али се у пошљедње вријеме устаје противу балканског комитета и он постаје предмет најжешћих напада. Окривљују га како, не знајући ситуацију на Балкану, својим радом хоће да упропасти Бугарску, јер хоће да је ували у рат противу Турске, која би Бугарску силно урисала. Пишући о томе, штампа, наклоњена Бугарској, љуто се обара на балкански комитет и савјетује се Бугарској да не забада три у здраву ногу, јер, слушајући савјете из Лондона, она може дочекати, да јој се цио свијет руга. А тада, када буде за љубав туђих прохтјева, изашли из рата осакаћена неће јој нико ништа моћи, а најмање ови садањи савјетници.

Новине у Турској

Ка што се зна, у Турској је до сада била врло строга цензура, тако, да, читајући турске новине, није се знало што је насилна смрт, а што природна. Али како сада тамо дува са свим други вјетар, како су најављене слободе, то је и цензура према новинама другача. У турским новинама се већ може читати много што што-шта, а нарочито се дозвољава, да се пише о садањим приликама у Турској и о изгледу на скору будућност. Од руско-јапанског рата, када је Русе почела издавати ратна срећа, турска штампа још није писала тако, да се могла осврћати слободно и без обзира на поједине догађаје у свијету као сада.

Дон Карлос оболио

Претендент на шпански пријесто, Дон Карлос, сада је оболио и сматра се, да ће тешко моћи пребољети. Дон Карлосу је сада шездесет година, те ће то много и утицати, да се Шпанија опрости овога свога претендента.

Колера

У пошљедње вријеме колера се почела слабије појављивати и тек што се мислило, да ће ова грозна неман поштедити свијет, стиже извјешће, да се у Астрахану појавио случај праве азиске колере.

Од куда устав у Турској

Стране новине су препуне извештајима о Турској и њеним политичким приликама. О томе се пише толико много, да се сада упутјају и у појединостима. Највише их занима то: од куда одједном да се Султан ријеши да устав да. О томе се различито нагађа, јер је збиља интересантно знати побуде, које су Султана навале, да у земљи уведе Устав. Као најачи разлог наводи се то, да је Султан на тај корак био присиљен од стране Арнаута. Баш у времену када је почео младо-турски покрет да избија и у војсци, Арнаути су у Феразовићима држали пежакав свој састанак. Младотурци су покушали и успјели да им се приближе и толико су на Арнауте утицали, да су их потпуно придобили за своју ствар. Јављајући се Султану, Арнаути нијесу пропустили прилику, да му ставе на знање како су и они уз младо-турски покрет и да и они траже повраћај устава. Султана је, неле, то скрхало и нагнало, да попусти и тако је Турска и без капи крви добила Устав.

Творац младо-турске странке

Младо-турску странку је створио чувени Мутад-паша. Он се рођено 1822 год. и школовао се у Цариграду, Паризу и Лондону. У државну је службу уступио по свршеном школовању 1839. год. као млад у суду у Рушчуку. Доцније је врло брзо напредовао, чему је имао да захвали грофу Игњатијеву, који се за њега јако заузимао. Тако је постао гувернер у Бугар-

ској, а затим и наша. Заузимањем грофа Игњатијева је 1867. год. постао министар јавних послова. Потом је био у Багдад праћен за гувернера, али се већ 1871. год. вратио у Цариград и годину затим постао је велики везир. Послије тога био је све до 1876. године без службе, када је постављен за министра. Приликом свргнућа султана Абдул Азиса узео је великог учешћа, тако, да се говорило, да је лично учествовао у његову убиству. Приликом доласка на владу садашњег султана постао је велики везир. Тада је његовим заузимањем проглашен устав, а када је фебруара мјесеца растурена скупштина, он је био прогнан у Италију као покретач уставне странке. Из Италије он је отишао у Париз и Лондон, одакле је поново позван у Турску и постављен за гувернера у Сирији. Одатле је опозван и оптужен за учешће у убиству султана Абдул Азиса, када је био и осуђен на смрт 1881. год., али је помилован и прогнан у Арабију, гдје је у Таиву умро 1881. год. маја мјесеца. Мутад паша је радио на књижевности и најславније му је дјело, које је на француском језику написао, о Турској. За собом је оставио сина, који сада живи у Паризу.

Нови сабор у Финској

Избори за фински сабор извршени су у миру, а резултат је такав, да су за посланике изабрани готово они исти, који су и раније били, изузев што су приновљена неколико посланика старофинске странке. Нови сабор састаје се почетком августа и имаће да решава врло важне ствари, међу које долази и аграрно питање и обавезно посјећавање школа.

Аграрном реформом иде се на то, да се насељеницима земља не смије давати у власништво, него само под закуп.

Дневне новости

Вечера код Књаза Наслједника. У сриједу у вече Његово Кр. Височанство Престолонаслједник Књаз Данило дао је у Своме Двору вечеру у част новога талијанског посланика при нашем Двору, г. барона Сквитија.

Рођен-дан Књагиње Милице. Рођен-дан Њенога Краљев. Височанства Књагиње Престолонаслједнице Милице прослављен је данас по уобичајеноме начину. Синоћ је војна музика свирала по пријестоници и пред Двором Њ. Кр. В. Књаза Наслједника. Данас је било свечано благодарење у манастирској катедралној цркви. При излазу из цркве испаљен је 21 топовски метак, а по томе је било честитање. Вечерас ће пријестоница бити освијетљена.

Енглески листови о Црној Гори. Послједњи бројеви разних енглеских листова, које смо ових дана добили, доносе симпатичне написе о Црној Гори. Преко једног лондонског листа поведена је отворена дискусија због Црне Горе. Један пријатељ биоградских завјереника упутио је био поменутоме листу отворено писмо, у коме напада јавно суђење на Цетињу и службене представнике Црне Горе, тврдећи, разумије се неистинито, да је због завјере бачена кривица на Србију у намјери, да се покваре односи између двије српске државе. На то писмо одговорио је својим писмом познати енглески публициста Херберт Вавијан, који је био присутан на јавном претресу на Цетињу. Он вели, да је писмо „пријатеља биоградских завјереника" тендециозно и основано на неистини. Црна Гора се ничим није огријешила о службену Србију. Морала је да се брани од бомба и завјера, ма то долазило и из братске Србије. Свака држава има право да брани своју егзистенцију, и онако, како је у даноме случају поступила Црна Гора, урадила би и свака друга културна држава.

Странци из Цетиња. Овијех дана долазило је на Цетиње много одличних страних путника. Било их је из разних европских држава, а неколико и из Сјеверне Америке. Одлични страни путници све више посјећују нашу отаџбину.

Пут изасланика мостарскога „Народа". Један пријатељ из Венеције јавља нам, да је тамо пристио један од шефова уредништва мостарскога „Народа". Nomina sunt odiosa, нарочито онијех из „Народа", те тако ни име тога изасланика не желимо да поминемо. Он је, према извјештају нашега пријатеља, дошао у Венецију у нарочитој мисији. У ценовима носи свежањ рукописа, пуних свачега противу Црне Горе, и са њима обија редакције појединих талијанских листова. Кад се зна, да је редакција „Народа" сиромашна као готово и све српске редакције, лако је оцијенити побуду тога посла и сазнати, откуда му је дат сигнал и с које су стране послата средства.

Оскудица у становима. На Цетињу постаје оскудица у становима све тежа. Све боље и веће куће заузете су од државних надлештава и разних нових установа, које се сваке године придају. Од тога је становништво већ почело трјети приличну невољу. Из грађанства нам је на то стигла жалба са приједлогом, да би било добро да се о томе питању, које све грађане цетињске подједнако занима и тишти, поведе и путем јавности дискусија, не би ли се нашао начин, како да се оскудица у становима спријечи, ако и не са свијем уклони. Ми се радо одазивамо томе приједлогу, и о њему ћемо првом приликом опширније проговорити.

† Славјански. У Бугарској је преминуо чувени руски пјевач Димитрије Агрењев Славјански, који је са својом пјевачком групом путовао по цијелој Европи, а нарочито по словенским земљама. Он је овога пута ишао кроз словенске земље у намјери, да се опрости са њима и повуче у миран живот.

Пјевачко друштво. Пошто је досадања управа Првог Цетињског Црквеног Пјевачког Друштва дала оставку, то је изабрана нова управа, која је састављена овако: предсједник Душан Милић, потпредсједник Васо Радовановић, секретар Милан Врчевић и благајник Ристо Андрић.

Грађанство би требало ово друштво што обилније да помогне и да му већу пажњу поклони.

ПРИВРЕДА

Земља. Ми обрађујемо површину земљину, те према томе под ријеч „земља" у земљорадњи разумије се онај слој на површини који ми обрађујемо.

Свака земља састоји се из два дијела: Оранице и здравице.

Ованицом зовемо онај слој земље који је плодан и у који биље пушта своје корјење, и она је обично затвореније боје, а здравица је испод оранице, махом је отвореније боје, у њој биље мало пушта корјење јер је неплодна. Што је једној земљи дубља ованица, то је и њена вредност виша.

Кад хоћемо да испитамо ованицу и здравицу треба да ископамо рупу дубоку од једног метра, а по могућству и два метра: да нам заслјепак остане прав, онда ће мо видјети, да се на извјесној дубини земља разликује, јер је горњи таван загаситије боје, него земља што се ниже налази. Тај горњи загасити таван добио је затворену боју од хумуса, тијела једнога, који постаје од биљних корјења и других остатака који ту труле и који чине да вода и ваздух лакше у те слојеве продиру; а то двоје неопходно је потребно за успијевање биља, а што га у мрвици нема зато је и неплодна. Онда се треба потрудити и изнаћи границу између та два слоја и тачно обиљежити једним потезом, па од тога потеза измјерити тачно до површине и то је дубина оранице.

Ованица, која је дубока до 8. с. м., сматра се врло плитка, од 8 до 15 с. м. је плитка; од 15 до 30 с. м. је дубока, а преко 30. врло дубока. Што је ованица дубља, то је и магазин хранећих састојака виши, а тим је и вредност те земље виша. Врло ријетке су земље добро дубоком ованицом, особито по брдовитим крајевима, гдје се често пута послије пола метра нађе чврсти камен (стијена) и онда се доброта таквих земаља пријеђе по цјелокупној дубини земље. Напротив у ованицама, особито покрај ријека, плодна земља (ованица) може да буде дубока по неколико метара, јер се насипа наношењем земље; такви наноси цијене се по квалитету нанешене земље; пошто се измјери ованица онда се измјери и здравица или мрвица. За земљорадњу је најважнији горњи слој здравице у дубини од 50. до 70. с. м. Особиту пажњу треба обратити на то из каквих је састојака земља састављена, је ли у њој камена, пијеска или хумуса; пропушта ли воду лако или је задржава, јер од каквоће здравице у главном зависи и доброта оранице; од добре здравице ованица се може ораћем и копањем вазда подубити.

Вук. П. Петровић

Цијена храни. У Србији је цијена храни на домаћим тржиштима: пшеници 14—16 динара одсто килограма, кукурузу 11—13, а јечму 10—12 динара.

Књижевност

Бугарска Збирка. Изашла је шеста свеска уз ову бугарску часопис „Българска Сбирка", која излази под уредништвом С. С. Бобчева на четири штампана таванка, а са врло одабраном и једром садржином. У овој свеску, поред осталих одабраних ствари, доноси и превод Генерал Грабоа из Тасмов дневника од В. Радева. „Б. Сбирка" је часопис за књижевност, историју и опште знања, излази једанпут мјесечно, изузев августа и септембра и доноси: историске и етнографске приносе, економске, опште и педагошке чланке, приповијетке и пјесме, историско-литературне студије, књижевне оцјене, преглед листова, шта се дешава у свијету и разне вијести.

Нови. Лекар на Данилову Граду, др. Јован Кујачић, лати се изградње библиотеке за чуваље народног здравља. Ова библиотека излази периодично и до сада су излазиле двије књиге. Прва је о дјечјој, друга о женској и млађим најважнијем узроцима. Цијена оне библиотеке је за сваку похвалу и ми желимо искрено желјети, да буде увеличана, што чешће да излази и да се што више бани болестима, од којих наш народ чешће болује. Ако то буде имати на уму, да ова библиотека, намијенена чуваву народног здравља, треба да је писана такође народним језиком, онда би била што преуговарајућа. Цијена је другој књизи 30 пара.

Из народа

Стање ријетине у Зети. Из *Подгорице* нам пишу: Послије обилних киша опростили смо се од великосне топлоте жеге, која се обично у ово вријеме лагари. Дана су топли, али ноћи су много пријатније и свјежије него су раније биле. Суша, која је раније била, није дала могућности траву да се развије, изузев на мјестима, које се налазе крај Мораче, Рибнице и Зјатице, као год и на обали блата. Страни усјеви и озима напредовали су само на влажним мјестима и онде гдје су раније посијана. Кише, које су обилно пале, учиниле су праву благодет свима усјевима, а особито кукурузу, који даје велике паде. Воће у пољској околини има мало, али што га има неће бити доброг приноса. Виногради су врло добри, ма да суша на мало не иде у прилог развијању грозђа. Но њима нема никакавијех болести, те се од њих очекује врло добар принос. Од туђе је шљива шљиву јако спала, тако, да ће на јесен вино бити ријетније него што је скоро било.

Гусјенице и шуме. Примамо са *Рашке*: Прошле године су гусјенице у великим новоркама обрстиле воће и шуме тако, да су од њих сва дрвета била стрмо оголићена и опљена. И ове године их има, али не у толикој мјери као прошле године. Оне су знатне штете нашеле воћкама. Обрстиле су лист, те се род није могао да развија онако каква би се развио да је био заштићен лишћем. Али има нешто што се опажа. Ова силна суша јако дјелује на чауре гусјеница. Не да се да се развијају. Чауре су суве и без живота, те се са свим оправдано мисли, да до године неће бити гусјеница у оволикој мјери као до сада и да ће, према томе, принос воћа свакако бити бољи.

Народно здравље

Чистоћа и здравље. Као главни услов здравља је чистоћа. Без чистоће здравље се не може замислити. Па и ако је то тако, ипак се не показа никад у толикој мјери као данас потреба изискује. Јер, да се умјесто [illegible] носит чистоће зар би се могло дешавати много шта, прво чега се код нас чуком прелази? У земљама, гдје се води строга рачуна о народном здрављу, за одржање чистоће се одржавају нарочите мјере. Тамо постоје санитетско полицијске власти, које предузимају све потребне мјере, да чистоћу, као битни услов за човјечије здравље, у најбољем реду одрже. Прво се прегледа кућа и станова, зграда, јавнијех локала и продавница, трговина и занатских намјештаја; води се брига о чистоћи улица и т. д. А томе праву требало би и код нас радити и прво почети са трга (пијаце), који се често у такном стању налази, да хигијенски, а да не говоримо о естетичним, облици налазе да се тој немарности стане на пут.

Запамтите! Лечите одмах сваки кашаљ, сваку кијавицу, сваки назеб — у кратко сваку болест плућа, грла и носа, да не пређе у сушицу. — Болесним плућима ништа толико не шкоди по када се у толикој мјери замори, да мора дахтати. — Дуге и теške болести, на које прете биле, често се завршавају сушицом.

Корисне биљешке

Да се хаљине очисте. И поред све велике пажње, коју човјек обраћа своме одијелу, може се врло често десити, да их покваре ма каквом нечистоћом: или се измасте, или се испрљају или ма како оштете, те нијесу више чисте, но по њима има мастина т. зв. флеке. Најбољи, најсвјетлији и најпрактичнији начин за чишћење овакво оштећеног одијела је ова: На сваку мастину на одијелу истружа се обична креда (бијела за писање) и онда се то примакне ватри у толико, да се прах од креде загрије. Чим се креда загрије, она у се повуче сву нечистоћу и тако одијело остане чисто. Још се може одијело да чиста и млијеком (умом). Од чисте се млијеко направи блато, којим се намажу сва она мјеста на одијелу што су умрљана, и онда се одијело остави при сунцу, да се блато стврдне. Тада се блато чистом водом опере и одијело остане потпуно чисто.

Кратке вијести

Састанак енглеског краља и аустријског цара биће у Аустрији, у Гмундену.

Њемачки цар који се сада баци у Шварцвалду, 25. ов. м. састаће се са енглеским краљем у Вилхемсхеу.

Дуж обала енглеске одржаће се маневрс енглеске флоте.

У Аустријски цар присуствоваће 28. августа маневрама у Штајерској.

Италијанска краљ учиниће посјету аустријској кући.

Несреће у свијету

У Русији је изгорела варош Тјелиа, која је бројала 14.000 душа.

Из Зедра јављају, да је главној дјевојци мужки пас одгризао нос.

Велика шума у Сх. Гори код манастира Лавре изгорела је: она вриједи 10 до 12 хиљада турских лира.

На знање. Најновије и најљепше „Дјечјеке карте са сликама", које су излазиле у изданју потписане књижаре, од којих има до 120 врста, спе на Црне Горе, уступамо препродавцима у унутрашњости, 1000 комада једне врсте плаћа излаза само за 36 круна франко у месту без никакових даљих трошкова, или сортирано ко узме 5000 комада круна 40 и свијех 1000 комада, онима, који узму по 1000 комада од једне врсте, дајемо на истима опстамисе; фарму дотичног купца; ово важи и за оне фотографске снимке, које имамо још не издате.

Нарудбине сортираних карата, извршујемо одмах, у поштанску пошиљку, а остале у року од два мјесеца дана, при чијој нарудбини плаћа се круна 15. унапријед а остатак, кад се роба прими. Очекујући што бројнијe нарудбине остајемо

С особитим поштовањем

Књижара

3. 1. 10 **П. М. Калуђеровића.**

Вертхајмове Касе

за чуваље новца и хартија од вредности. Прављене по енглеском систему, [illegible] **насилног отварања** [illegible] **пожара.** Шаље се [illegible] круна [illegible] на [illegible]

Обраћа се [illegible]

Р. Вукићевићу

Бајрамова ул. 121.

Штампа К. П. Државне Штампарије.

Власник и одговорни уредник [illegible] **Божо Новаковић.**